

Celia Hart'ı tanıtırken: Küba'nın Trotskisti, Trotskizmin Guevaracısı

Bundan on yıl önce, 7 Eylül 2008'de, Küba, sadece kendi ülkesinde değil, bütün Latin Amerika'da ve daha ötede dünyada yaygın olarak okunan bir aydınını yitirdi. Tam adıyla Celia Hart Santamaría, henüz 45 yaşındayken, erkek kardeşi Abel ile birlikte bir otomobil kazasında hayata veda etti. Celia Hart Küba'nın en önde gelen Trotskisti idi. 2000'li yıllarda, tam da Küba Komünist Partisi bir "fikirler tartışması" açmışken, yepyeni şeyler söyleyenlerin başında geliyordu. 2003'ten 2008'e Küba'nın düşünce dergileri *Rebelión*, *Aporrea* y *Kaosenlared*'de (ve bazı yabancı yayınlarda) siyasi yazıları yayınlandı. Bu yazılarda Trotskiy'in komünist hareketin tarihinde en önemli birkaç isimden biri olduğunu açık açık savundu. Kimse de Trotskizmi yüzünden Celia Hart'a baskı yapmadı.

Doğrusunu söylemek gerekirse, yapmak çok da kolay değildi. Celia Hart'ın hem annesi hem de babası Küba devriminin kahramanlarındandı. Annesi Haydée Santamaría Cuadrado daha 26 Temmuz 1953'te Fidel Castro ve arkadaşlarının Batista rejimini devirme yolundaki ilk girişimi olan Moncada kışlası baskını sırasında hareketin içindeydi. Baskından sonra hem nişanlısı, hem de erkek kardeşi işkencede hayatlarını yitirdiler. Haydée Santamaría kendisi de bütün hayatına damga vuracak kadar ağır işkence gördü. Diğer devrimci önderlerle birlikte salındıktan sonra 26 Temmuz hareketinin kent örgütlenmesinin önderlerinden biri oldu. Devrimden sonra Casa de las Américas'ı kurdu. Bu kültürel kuruluş hâlâ her yıl Latin Amerika edebiyatı alanında en önemli ödüllerden birini verir. Haydée Santamaría

1965'te Küba Komünist Partisi'nin 100 kişilik Merkez Komitesi'ne seçilen beş kadından biri oldu. 1976'da ise ülkenin geniş yürütme organı olarak çalışan Devlet Konseyi'ne seçildi. Haydée Santamaría 1980 yılında intihar etti. İntiharının nedeni hiçbir zaman tam olarak bilinmedi.

Celia Hart'ın babası Armando Hart ise devrimi yapacak olan 26 Temmuz hareketinin kurucularından ve aynen annesi gibi şehir kadrosundan. Bu kadronun dağda savaşmıyor olmasına bakarak işlerinin kolay olduğu düşünülmemeli. Gerillaya kadro bulmaktan lojistik hazırlıklara, işçi hareketiyle, diğer devrimci ve sosyalist hareketlerle ve öteki muhalefet partileriyle ilişkilerden finansmana kadar çok ağır görevleri olan bu kadro, bir bakıma daha zor koşullarda çalışmaktadır, çünkü görevleri diktatör Batista'nın hâkimiyet alanlarında odaklaşır. Nitekim Armando Hart da devrimden önce iki kez teröriste yardımdan tutuklanmıştır. İlkinde kurtulmuş, ama ikincisinde devrimin zaferine kadar hapiste kalmıştır.

Devrimin ardından Hart önce Eğitim Bakanlığı'na getirilir. Bu görevde 100 bin gönüllü öğrenciyi harekete geçirerek Küba'nın okuma yazma oranının bir yıl içinde yüzde 75'ten yüzde 95'e yükseltilmesine önderlik eder. Daha sonra da Kültür Bakanı olarak çok önemli atılımlar yapar. Hart 2008'e kadar Devlet Konseyi üyesi olarak görev yapmıştır. 2017'de, 87 yaşında hayatını yitirdiğinde ise hâlâ ülkenin parlamentosu görevini gören Asamblea Popular (Halk Meclisi) üyesiydi.

Hart'ın politik pozisyonu devrim öncesi ile devrim sonrasında farklıdır. Devrim öncesinde 26 Temmuz Hareketi'nin ılımlı kanadındandır. Burjuva partileriyle, hatta Batista'ya oynamanın tehlikeli olabileceğini sezen ABD yönetimiyle dahi işbirliği arayışı içindedir. Şehir kadrosunun Sierra Maestra'ya ilk gelişinden itibaren Hart ile devrimin radikal Marksist kanadının önderi konumunda olan Che arasında ciddi bir gerilim başlamıştır. Bu gerilim bir bakıma devrime kadar devam eder. Küba devriminin kaderi 1961'de sosyalizme geçişin ilanı ile belirlenir. Hart'ın kendisi ise devrimle birlikte hızla radikalleşir, sola kayar, Che'nin de yakın arkadaşı olur.

Celia Hart'ın Che ile yakınlığı da böyle başlar. 1963 doğumlu Celia, Che'yi tanımıştır, ama sadece üç-dört yaşına kadar. Sonrasında hep Che hakkında dinlediklerine onun mücadelesini öğrenme ve yapıtlarını dikkatle okuma yoluyla ekledikleriyle koyu bir Che taraftarı olur.

Celia, 1980'li yıllarda Doğu Almanya'ya fizik okumaya gider. Orada (aynen hayranı olduğu Che'nin başta Sovyetler Birliği olmak üzere "Doğu Bloku" ülkelerini tanıdığına olduğu gibi) büyük bir düş kırıklığı yaşar ve Trotskist olur. Burada yayınlanmakta olan yazısında Demokratik Almanya Cumhuriyeti'ni duvarın yıkılışı öncesinden tanıdığını söylemesi bundandır.

Küba'ya dönüp ailesine Trotskist olduğunu söylediğinde olumsuz bir tepkiyle karşılaşmaz Celia Hart. Tam tersine, babası kilit altına almış olduğu bazı Trotskiy kitaplarını çıkarıp kızına kendi eliyle verir!

Celia Hart'ın Trotskizmi, buraya aldığımız yazısında çıplak biçimde görülebileceği gibi Trotskiy ile Che arasında kurulan sağlam bir köprüye yaslanır. Celia Hart çeşitli yazılarında 20. yüzyılın ilk yarısında yaşamış büyük Rus devrimcisi ile 20. yüzyılın ikinci yarısının büyük Arjantinli-Kübalı enternasyonalisti arasındaki bağlar üzerinde ısrarla durur. Onları nasıl birbirlerine bağladığını, okur Hart'ın burada yayınlanmakta olan yazısında kendisi görecektir.

Hart'ın Trotskiy ile Che arasında kurduğu bu bağ, *Devrimci Marksizm* yazarları için yabancı değildir. Yayın Kurulu üyemiz Sungur Savran, Kış 2007-2008 tarihli 5. sayımızda yayınlanan Che incelemesinde ("Che Guevara'nın Marksizm İçindeki Yeri"), strateji ("foko") ve partinin önemini küçümseme gibi alanlarda yaptığı ciddi hatalara rağmen Che Guevara'nın devrimin sosyalist karakterinde ısrarı, enternasyonalizmi ve planlamaya piyasa karşısında verdiği öncelik temelinde devrimci Marksist geleneğin devamı olarak görülmesi gerektiğini savunmuştu.

Elbette, Küba'da Che sonrası gelişmelerin Celia Hart'ı etkilememiş olması mümkün değildi. Bu yüzden bizi Celia Hart'tan ayıran epeyce önemli konular var. Bunların başında, Hart'ın siyasi yazılarını yazdığı beş yıllık dönem içinde prestiji doruğunda olan ve Küba ile arasında çok sıkı ittifak ilişkileri kurulmuş olan Hugo Chávez'e büyük bir sempati ile yaklaşması geliyor. Yine de bu konuda bile Hart'ın taktik bir yaklaşım benimsemiş olduğunu düşünmemiz için bazı nedenler var. Burada yayınlanmakta olan yazısında, başkalarının Chávez için kullandığı ve sanki 20. yüzyıl sosyalizminden çok farklı, yepyeni bir şey gibi kabul ettiği "21. yüzyıl sosyalizmi" kavramını topa tutması ve sosyalizm olacaksa Trotskiy'in eleştirilerinin mutlaka göz önüne alınması gerektiğini söylemesi, tam da Venezuela'da yaşanan deneyimi bulunduğu yerin ötesine taşıma yolunda bir çaba gibi görünüyor. Hata, belki, bunun umutsuz bir çaba olduğunu fark edememesinde olabilir Hart'ın.

Celia Hart'ın yazıları 2009 yılında bir kitapta toplanmıştır. Buradaki yazı, *Escritos Políticos (2003-2008)* (Siyasi Yazılar 2003-2008) başlığını taşıyan bu kitaptan alınmıştır. Yazı internette bulunan İngilizce'sinden Türkçe'ye çevrilmiş, daha sonra İspanyolca orijinaliyle karşılaştırılarak son hali verilmiştir. İlerideki sayılarımızda Celia Hart'ın başka yazılarına da yer vermeyi arzu ediyoruz.